

existential and philosophical conceptual of the art world of Mykhailo Sytnyk there is a dominant concept «Homeland» (Motherland, native land, native shore, own home), in fact, in the individual author's existential interpretation of the poet-exile – «Motherland is lost forever». Other basic concepts (loneliness, alienation, death) are semantically related to him, and, besides the traditional existential markers-concepts (philosophical, psychological, axiological) they create an individual and existential picture of expression of the author's «I» in his poetry being-in-the-world. The poet's loneliness resulting from the tragic circumstances of life, growing over time in acute inner epistemological loneliness, emotional devastation that results in suffering, isolation, alienation from the realities of the world that is less and less of interest for him, because Ukraine is absent in this alien world.

Therefore, the main motives of post-war nostalgic lyric of the poet is longing for the lost Motherland, bright memories of it and tragic rejection of the alien world realities, that forever tore him from the native land and forced to become an immigrant-exile. The article analyzes the leading existential motifs in the works of artists that make artistic and philosophical basis of his post-war poetry.

Keywords: *existential and philosophical concepts, existential motives, paradigm of being, poetic being-in-the-world, epoch*

УДК821. 161. 2. 09: 801. 73

ГЕРМЕНЕВТИЧНЕ НАПОВНЕННЯ ЕПІСТОЛЯРІЮ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Б. М. КИР'ЯНЧУК, кандидат філологічних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний університету
E-mail: bogkyr@ukr.net

Анотація. У статті доводиться існування герменевтичних концепцій в епістолярній спадщині В. Стефаніка. При цьому констатується їхнє масштабне внутрішньо-текстове закорінення, яке продуктивно визначає розгортання мислительних процесів автора, їхнє структурування, а також має виразно системний характер. Системна специфіка обумовлюється наявністю таких найголовніших підсистемних складників, як антидогматизм, мовно-герменевтичний феномен, аспект герменевтики індивіда, внутрішній діалогізм, власне тлумачне начало та ін. Усі вони є самоцінними та водночас введеними в силове поле діалогічної взаємодії між собою в межах герменевтичної систематики. Особливо суттєвим є момент герменевтики індивіда, який у процесі розгортання мисленнєвої діяльності взаємодіє найперше з антидогматизмом. Герменевтика індивіда постає введеною в ширшу площину відношення-стосунку, що досягається завдяки фіксації смислової співдії автора та реципієнта, що може трансформуватися до рівня автор – персонаж. У сферу тлумачення постають введеними ті реалії, які характеризують специфіку літературної творчості та проектуються в площину історико-літературного процесу. Мовно-герменевтичний феномен та здатність ним оперувати з урахуванням належної дистанції щодо індивіда навіплює розуміння письменником герменевтичних основ художньої самореалізації індивіда, які пояснюють, зокрема, причини своєрідних творчих пауз в художньо-естетичній еволюції митця.

Ключові слова: антидогматизм, герменевтика, індивід, діалогізм, мова, тлумачення, лист

Актуальність. Упродовж останнього часу в незалежній Україні активізувався інтерес до проблем герменевтики та їхнього наукового вирішення в стосунку до літературознавства, що раніше було неможливим з ідеологічних причин. Особливо це стосується національного літературно-естетичного досвіду, а в його структурі – тих знакових систем, які максимальною мірою ідентифікуються з постанням та утвердженням герменевтичних концепцій. Процеси герменевтизації художньо-філософського мислення особливо актуалізуються в період кінця XIX – початку XX століть, до якого належить творча індивідуальність В. Стефаника.

Вагомість герменевтичного підходу для повноцінного розуміння літературно-естетичних явищ аргументується в працях таких сучасних учених, як З. Лановик [6], М. Лановик [7], Ю. Ковалів [5], Д. Наливайко [10], З. Мітосек [8], Л. Врубель [3], Р. Мних [9], Ю. Борєв [2], Н. Астрахан [1], В. Халізов [13] та ін. З'ясуванню художньо-філософської специфіки текстів В. Стефаника присвячені роботи О. Гнідан [4] та Р. Піхманця [11].

Мета статті полягає у встановленні системної специфіки герменевтичних концепцій в епістолярній спадщині В. Стефаника, що аргументує їх належну ідентифікацію та представлена через діалогічну взаємодію таких компонентів, як антидогматизм, аспект герменевтики індивіда, мовно-герменевтичний феномен, діалогізм, власне тлумачне начало та ін.

Результати. Узагальнений план відношення-стосунку оригінальним чином подано в листі до В. Морачевського від 15 грудня 1895 р. Він засвідчує міру захоплення письменником герменевтичною проблематикою, зокрема – з виходом у «життєву герменевтику», котра щонайтіснішим чином співдіє з художньо-естетичним досвідом. За синтетичною констатацією виразно прочитуються на рівні підтексту окремі образи, які й послужили підставовим матеріалом для зображення: «Хожу по шинках, бо цікаво мені знати за них. Там так багато людей, так багато темпераменту, горя і сміху, як і по приватних мешканях! Лиш тут люде сходяться, аби не «робити», а там, аби «робити». За нероботою люде трохи інші» [12, с. 51].

Узагальнений план герменевтики індивіда є предметом авторського осмислення в листі до О. Гаморак від 29 лютого 1896 р. Він оригінально наświetлюється на специфіку історико-літературного процесу, увиразнює його розгортання. Думається, що найперше це стосується функціонально-рецептивної поетики з її проекцією в площину поетики історичної: «Дайте ще звагу на то, що люде нині не ті супокійні, які були три десятки літ назад» [12, с. 56]. Йдеться про такі риси людини, які стають об'єктом зображення в літературі, найперше – в художній прозі. Ці риси узгоджуються з іншими компонентами художньої структури за принципом своєї ієрархії, утворюючи довершену цілісність.

Симптоматично, що безпосередньо в тексті вказівка на аспект герменевтики індивіда співіснує з антидогматизмом. Цей герменевтичний чинник висвітлюється з опорою на тодішні наукові теорії, але проектується вони в своїй герменевтичній сутності саме на розгортання історико-літературного процесу: «Тоді стояла непохитно теорія раціоналізму, тоді стояв непохитно Спенсер зі своєю тезою, що суспільність люцка є організм, тоді Марх поставив 10 заповітів бідним – було в що вірити, було що писати» [12, с. 56]. Однак заміна настає шляхом антидогматичного заперечення, котре істотним чином проблематизується. У цьому зв'язку можна говорити і про романізацію, і про те, що зазначені процеси відбуваються в часі їхнього листовного коментування й через це становлять собою відкритість у сучасність, а звідси – невідомість: «Тепер сі тези поволі уступають, а виходить Толстой, а виходить Verlaine і багато позолівських

романтиків, що чогось ждуть і чогось надіються, і не знають чого» [12, с. 56 – 57]. Як бачимо, мається на увазі заперечення найперше з допомогою художніх текстів, завдяки утвердженню притаманного їм органічного антидогматизму, який в окремі періоди може активізуватися з надзвичайною силою.

Іншими словами, письменник переконливо говорить про поглиблення герменевтизації художньої літератури, котре поширюється на інші галузі життя, ними наснажується та з ними ж у діалогічному плані співіснує. Знаковою в цьому ключі є вказівка на романтизм, котрий, як відомо, відіграв колосальну роль у постанні та функціонуванні герменевтичних концепцій нової доби: «Се ж такий час, який був за Байрона, Лермонтова...» [12, с. 57]. Автор при цьому цілком виправдано використовує той понятійний апарат, котрий був у його арсеналі. Його спостереження повністю узгоджуються з принципами герменевтичної систематики.

Прикметно, що В. Стефанік акцентує на всезагальній силі рецептивної дії для усвідомлення різних періодів історії літератури в їхній максимальній повноті, представлений, насамперед, художніми текстами: «І чи Золя сам не читає Байрона? І чи думає, що як ми і після нас будуть читати Baudelaire`а, то его «L`Argent» забудуть. Таж ми нині читаєм Lenau`а, Musset`а – і Золю, і Goncourt`ів» [12, с. 57]. Він має рацію і в тому разі, коли констатує моменти спільності та відмінності в певних стильових епохах, котрі можуть варіативно повторюватись: «Чи вернеться такий сам натуралізм, як віщує Золя, тяжко осудити, хіба на даних *per analogiam* можемо сказати, що як романтизм Байрона є інший від романтизму Якобсена, так натуралізм будучий буде інший від золівського» [12, с. 57]. При цьому повного повторення бути не може, незважаючи на певну спільність, навіть тоді, коли вона є надзвичайно вагомою в своєму змістовому вияві, як це мало місце, наприклад, в добу класичного романтизму та неоромантизму в їхньому стосунку до герменевтики: «Два рази ніколи нічого не буває» [12, с. 57]. Наведена теза, на нашу думку, базується як на всім відомих положеннях філософії та їх належному трактуванні, так і на власному досвіді сприйняття художньо-естетичних цінностей.

Надзвичайно важливими з герменевтичного погляду є міркування письменника про ті тенденції, які є спільними для постання та функціонування літератури та інших видів мистецтва. Автор зазначає: «Я хотів Вам лиш дати образ течій і борбів, які ведуться нині в Європі межі двома школами літературними. Ся борба є не лиш в літературі, вона дійшла і до штук красних і витворює символістів, імпресіоністів і ніколи, як Золя, не можна говорити, що ся борба – є борбою в жовніри хлопчиків» [12, с. 57]. І далі – твердження про те, що перш ніж робити вагомі висновки, потрібно докласти максимум зусиль, аби посправжньому зрозуміти (тобто – по-герменевтичному збагнути) те чи інше явище: «Навіть такий Ібсен в останній часі стався містиком. Се діло не маловажне; его треба знати, як хочеться «мати вікно до Європи» – от вибачайте за фразу» [12, с. 57]. З наведеного переконуємося, що процеси герменевтизації є для письменника невіддільними від процесів європеїзації, причому саме тієї, котра містить вагоме інтелектуальне підґрунтя.

Слід зауважити, що глибшого тлумачення потребує вислів про «борбу в жовніри хлопчиків». Думається, що ця теза, а точніше – вони обидві: і золівська, і її стефаніківська інтерпретація, представляють два крайні моменти одного герменевтичного явища. Воно досить відоме в своєму інваріантному вияві, проте в аналізованому тексті знаходиться під різноманітними смисловими нашаруваннями, котрі обумовлюють нагальну необхідність дешифрування.

Мається на увазі те, що первісно закорінене в мові, а пізніше, своєю чергою, входить у сферу літератури. А саме: мова (а звідси – література) є одним з найневинніших з-поміж людських занять, та водночас вона таке благо, яке треба сприймати в усій його серйозності, а інколи, як зазначав М. Гайдеггер, виходячи з інтерпретації Ф. Гельдерліна, навіть і з урахуванням небезпеки, в котру може потрапити людина. Зі сказаного неважко збагнути, що перша позиція представлена Е. Золя, друга – В. Стефаником. При цьому констатується глибинна сутність їх обох, котра знаходить втілення аж на літературно-критичному рівні, тобто на самій вершині людських змагань, де відбувається зіткнення та примирення різних точок зору, провадиться їхній шлях до герменевтичної згоди.

Питання герменевтики індивіда є центральним у художньо-змістовому наповненні листа до В. Морачевського від 16 квітня 1896 р. При цьому йдеться як про спрямованість до адресата, забезпечення органічної співдії з ним, так і про внутрішньо-герменевтичну організацію, котра стосується викладеної інформації. Вказана особливість виразно заявлена вже в дебюті: «Вибачайте, що зараз не відписав-ем, годі, бо горячка так ізнемагає, а голова така тяжка, як коли би натолочив цілу дрантем з отих дітий, що снуються отам за вікном. Такі обдерті, такі голодні!» [12, с. 62].

Наступний композиційний сегмент поглиблює сказане, але з акцентом на зверненні до адресата-реципієнта. Точніше, простежується виведення на перший план згаданого аспекту, натомість інший мислиться в усій вагомості, але постає дещо відтіненним: «Послідній Ваш лист зробив на мене страшне вражінє. Чи багато таких людей, аби так відчували кривду чоловіка? Чи багато таких хвиль у одного чоловіка?» [12, с. 62].

Автор виявляє суголосність міркувань із реципієнтом, діалогічно доповнює те, що було предметом осмислення з отриманого листа. До цього процесу залучається його письменницька інтуїція: «Мене палить аж спалює такий вид на двірці краківським. Було у суботу великодну, а я вийшов на дворець, аби радуватися обличчям усіх тих, що їдуть на Великдень до своїх (...) Така радість!» [12, с. 62]. Як бачимо, наведений уступ містить використання герменевтичної образності, невіддільної від справді діалогічного сприйняття того, про що пишеться. Найперше це стосується категорії обличчя.

Структурним епіцентром є образ людини, який з'являється та належним чином конститується завдяки аспектові герменевтики індивіда. Простежується співдія автора з іншою людиною з реального світу, яка трансформується, по суті, в його співдію з персонажем. Цьому сприяє ефект осмислення-завершення, герменевтичний у своїй основі: «В почекальні брудній у кутку під залізною печею сидить молодиця, жовта, як віск. Робить вражінє людини на мак стертої, на винне яблуко стовченої. На колінах дитина буракової барви, в грубій сорочці батьковій. Уродила десь в почекальні, а тепер пістує в почекальні. Се емігрантка. Даруйте, що так безмисно пишу, але не можу інакше» [12, с. 62]. Зауважимо, що «безмисність» у цьому зв'язку бачиться значною мірою мнимою. Опис справді дещо відрізняється від узвичаєної стефаниківської манери відносною сухістю констатації, але зате він геніально узгоджується із загальною тональністю листа, з його смисловим наповненням. Іншими словами, маємо блискуче дотримання принципу герменевтичного кола в процесі структурування матеріалу.

У ключі герменевтики індивіда провадиться осмислення періодів спаду художньо-творчої самореалізації письменника. Це засвідчує лист до В. Морачевського від 11 травня 1896 р. Митець зазначає: «Хоть може і

гніватиметеся, що такі часи не писав-єм до Вас, то нічо не годен я сказати на своє оправданє. Хіба щиро скажу: не хотілося, ой, дуже, не хотілося! Навіть великий пошанівок до Вас і щире прив'язанє до Вас не перемогли моєї лінивості. Задубів чоловік, очи, як кусники шкла замараного, та й місця собі найти не може. Якась утома, обезсиленє – і ціла хвороба. Не пробую братися за барки з осими ворогами» [12, с. 65].

Натомість у дещо ранішому листі до цього ж адресата – від 22 квітня 1896 р. – містяться нарікання, які, по суті, також пов'язані зі спадом творчої активності. Однак, поряд з аспектом герменевтики індивіда, предметом авторського продумування постає мовно-герменевтичний феномен: «Я трохи хорий, але стало вже ліпше. За стан мій я не годен Вам писати. Щось так багато на душі накіпіло, а таке журливе і безконечне, що драпанє пером по папері загонить тоту сумовитість ще глибше, як перед тим. І слів бракує» [12, с. 62]. Як бачимо, йдеться про певне послаблення контактної дистанції людини та мови. Звідси – зниження інтенсивності праці.

Однак перерва є відносною, вона ще тільки заповідається. В. Стефаник застосовує оригінальний герменевтичний ефект промовляння до адресата з допомогою творчості іншого автора. Він постає її реципієнтом та водночас тлумачем, інтерпретуючи власне сприйняття своєю національною мовою: «А от хіба Верлен може хоч в частині Вам скаже то, чого я не гаран. Тихі риданя. Сумно ридає Осінь вохкая, Серце дрозь обіймає, Дика ж розпука, що на нім грає. Блуджу – зболений, Світом зболеним. Увесь змарнілий, Як вітром битий. По пустих нивах Листок зів'ялий» [12, с. 62]. Принагідно зауважимо, що в цьому випадку маємо листовну демонстрацію герменевтичного закону лірики, який також базується на аспекті герменевтики індивіда: «я» ліричного героя ідентифікується з «я» реципієнта, засвідчуючи істинність функційної взаємодії. У контексті листа це призводить до своєрідного нашарування бодлерівської характеристики на особу автора та блискучу з точки зору майстерності передачу цієї інформації.

Слід зазначити, що тлумачення змісту двох аналізованих вище листів потребує певного уточнення. Обидва вони містять характеристику спаду творчого процесу. Є підстави вважати, що хронологія їхнього постання збігається з наявністю таких пауз у творчості митця. Однак своєю сутнісною екзистенцією вони оприсутнюють творчу активність, причому найвищого ґатунку.

Оригінальністю герменевтичного мислення відзначається лист до О. Гаморак від 12 лютого 1897 р. В. Стефаник кваліфікує як надмірно монологічні та через це значною мірою догматичні передвибірні агітаційні промови. Вони мають таку специфіку, що можуть бути передані в односпрямованій характеристиці: «Встає бесідник та й бесідує: а я вам кажу, люде, що як нашого кандидата не виберете, то запродасте діти свої, родину і Русь. Пропадемо, братя, але я сильно вірую, що не бути тому, – наш кандидат буде послом» [12, с. 87]. Письменник наголошує на мовному аспекті тлумачення: «Така бесіда стереотипова є, і всі партії так говоря через своїх бесідників» [12, с. 87]. Він натомість протиставляє сказаному антидогматичну позицію, герменевтичну в своїй основі: «Мені вільно було сидіти між публікою і грішну думку мати отаку: не пропадемо і не зрадимо. З публіки багато було таких грішників» [12, с. 87].

Вагоме значення має також аспект герменевтики індивіда, який взаємодіє з антидогматизмом як у загальному смисловому плані, так і в безпосередньо текстуальному вияві. Автор наводить узагальнені міркування, які первісно базуються на інтерсуб'єктивній специфіці. Він віднаходить феноменальні

моменти герменевтичної аргументації, зазначаючи, що проти неї іноді можуть спрямовуватися узвичаєні норми, котрі позиціонують свою нібито позитивну функційність, засновану на збірному поцінуванні людини. Однак така збірність насправді нівелює людське начало в людині, робить її заскорузлою, позбавляє здатності до діалогу: «Сумний час настав, бо ніхто не хоче признавати грішників і праведних – всі люде. Ще гірше стало, бо вчені і т. д. розійшлися з тими людьми, що мають силу і запал і сидять в спіжарни, спільній для всіх людей, і перестають бути живими – се средство до поживи. В спіжарни сидять не *Übermensch`i* (Надлюди. – Б.К.), але *Unmensch`i* (Нелюди. – Б.К.)» [12, с. 87].

Думається, що доконечна органіка людської екзистенції, герменевтична обумовленість провадження справжнього діалогу, а в ході його розгортання – продумування сутнісних буттєвих основ напрочуд вдало передані в такому прикладі-порівнянні: «Є на березі Прута стіна жовта, червона, сива і т. д. – цілий поклад. Червона, сива і жовта, то вони собі червоні, сиві і жовті, але є в них одно спільне, що права Ньютона всі вони держаться і вночі і в днину» [12, с. 87]. Йдеться про необхідність осмислення-завершення, а разом з ним витлумачення смислових засад. Особа покликана логікою свого існування виконувати цю функцію, закладену в неї одвічно, так само, як на землі все відбувається за «правом Ньютона».

Людина продумується невіддільно від своєї сутнісної екзистенції. У разі розходження виникає невідповідність, яка розглядається в площині відношення-стосунку, але може конкретизуватися до рівня герменевтичної співдії автора та реципієнта: «А як межі людьми хто стане ученим і т. д., то каже, що для него інше право, як для тих, що читають его книжки. Се є нещастє. Бо гине від своєї власної кулі, а не від кулі другого. Се самоубійство. Отаке самоубійство лежить плитою над солею землі нашої – над ученими і т. д.» [12, с. 87]. Однак розходження може сягати значно більших глибин, що спричинено сутнісними основами індивіда, тією герменевтичною природою, яка закорінена в ньому, але постає належним чином не зреалізованою: «Та принайменше сі люде, учені і т. д. йдуть лицем на смерть. Вони герої. Але серед нашої суспільности намножилося багато таких, що віщують смерть, а хотять жити. Се темнота, що гірше вадить, як явне самоубійство. Се той вонючий гній у нашім суспільнім житю, що затроює і затроював наше повітрє» [12, с. 87].

Оригінальним внутрішньо-герменевтичним наповненням характеризується перший лист до В. Морачевського за січень 1897 р. Митець, звертаючись до адресата, наголошує на ціннісній унікальності розгортання відношення-стосунку, увиразнюючи при цьому просторово-часові параметри, особливо їх поетизуючи через хронотоп зустрічі: «Гадаю собі, чим довше не будемо разом, тим красше буде нам здибатися колись в будучім. То буде файна година, але тепер вона ще в Божих руках» [12, с. 85].

Простежується надзвичайно довершене з художнього погляду відтворення процесів внутрішнього діалогізму. Вони істотно наснажують у герменевтичному плані цілісну естетичну систему листа, конституують його найголовніші положення. Навіть у композиційно-стильовому ключі предметом зображення постає розмова. Вона відбувається не між людьми, але можлива тільки завдяки ціннісному сприйняттю індивідом: «У мене і сусідів зачався сегоднє новий рік, але сумно. Ліс, давний сусід села, встав рано, як коли би змарнів від вчєра – зчорнів цілий і схуд. Почав нахилятися до села і шепотіти, але так жалісливо, що всі хати наші розплакалися. Дрібненькі сльози котилися по вікнах і не переставали до заходу сонця. Маленькі галузки корчилися з болю, а пні все ними трясали і

змушували шептати сумні якісь вісти зі світів, що лісови вітер приніс. Шуміт, шуміт, шуміт – каже пень, – що, що, ой що – питають прутчики» [12, с. 85]. Як бачимо, застосовується навіть герменевтична образність, котра органічно доповнює загальну концепцію людини і світу, створену письменником.

Автор висловлює напрочуд цікаві спостереження, які стосуються співдії реального та художнього світів. Він доводить, що різниця, по суті, у сприйнятті. Точніше – в дистанції до того, що трактується. Якщо людина ближча до нього, то й вищим є ефект оприсутнення, якщо ж дальша – зростає міра естетизації та поетизації: «Так ми усі разом з лісом, з бабов Тимчихов, з дівчатами і татами творимо то, що житєм називаєся в селі, а що поза селом називають люде поезією» [12, с. 86].

Принагідно зауважимо, що унікальний приклад вагомості хронотопічного підходу до організації герменевтичного мислення маємо, зокрема, в листі до С. Морачевської за грудень 1896 р. Хронотоп зустрічі, поданий у різних спрямуваннях, взаємодіє з площиною відношення-стосунку: «Ви мене не втратили, але я Вас. А як собі нагадаєте, що у Вас нема приятелів, то вдарите своїм чолом о мене, як о скалу, та й нагадаєте собі, що я є. Одного-сте мене маєте. Маєте, маєте, аж самі хіба не схочете» [12, с. 85]. Такий характер письма засвідчує виразну поетизацію автором процесу його співдії з реципієнтом, визначаючи художню природу в межах епістолярного жанру.

Проблемам тлумачення літературного твору присвячені два листи до Ю. Морачевського за лютий 1897 р. Перший з них уміщує твір казкового жанру. Проте передує йому звернення до адресата, яке фіксує наявність площини відношення-стосунку: «Я прошу та прошу твого образочка та й не можу допроситися. Тепер посилаю тобі образочок писаний, може за него дістану твій» [12, с. 90]. Автор виголошує власне розуміння свого творіння, акцентуючи на його зв'язку із реальністю. Звідси – опора на досвід сприйняття та уяву реципієнта: він повинен витлумачити текст з урахуванням тих «концептів», які закладені та відповідно розвинені в його дитячому світі: «Знаєш наші села? То тепер таких образочків, як отой нисше, сотки діються» [12, с. 90].

У другому листі також міститься характеристика герменевтичного спрямування з максимальним урахуванням специфіки дитячого сприйняття. Мається на увазі особливий – віковий – погляд на масштабні проблеми, пов'язані з усвідомленням мистецьких цінностей. Реципієнт при цьому постає запрограмованим на піднесення, що є абсолютно виправданим як з його точки зору, так і з урахуванням загального смислового наповнення: «Я так шукаю за дарунком для тебе, як давно старий дяк шукав, аби мене обдарувати. То я бувало прийду до него, стану собі коло порога та й очі мої липнуть до грубих книжок, що були замкнені на клямки мосіндзові. Якби так відімкнути клямку, розтворити на колінах книжку та й мочити палець у роті та й листки обертати! Там десь образків, якби-м потім мамі став оповідати!» [12, с. 92].

Наступним етапом є зображення справжньої інтимності сприйняття, котра своїм гумористичним колоритом виразно спрямована на маленького реципієнта: «Я йшов додому і раз і другий і третій раз віймав образок з пазухи та й обдивлювався, чи де пса або другого хлопця не видко та й дивився на образок. Прийшов згоді додому то ліз на піч, у куток та там вже добре надивився» [12, с. 92]. Більше того, передбачається цілісний ланцюг герменевтичної процесуальності: «Потім злізав-єм з печи та й показував дарунок сестрі та й мамі» [12, с. 92].

Лист наснажений глибинним внутрішнім діалогізмом, який організовує його структуру та є одним з найголовніших чинників у творенні смислу. Автор взаємодіє з реципієнтом, програмуючи його сприйняття. Але робить це не вузько догматично, а з урахуванням можливої думки іншої людини, яка однозначно необхідна для ведення справжнього діалогу. Предметом зображення при цьому постає ефект розмови, яка розігрується в уяві митця та є цілковито виправданою з художньо-естетичного погляду: «То ти дознаки так прийшов сьогодні у гості до мене. Я тебе посадив на кріселце та й кажу: ти мені у хаті наймильнійший гість, бо я тебе дуже люблю, але дарунків тобі не дам, бо я не маю кращих, як твої мама. Але за то я тобі розповім за хлопчика, що його весна вбила. Будеш слухати. – Буду! Мама мої однако такі сумні, то вони сидя тепер і нічо би не говорили до мене, а так то хоть вас послухаю. – Добре» [12, с. 92].

Висновки і перспективи. Отже, епістолярій В. Стефаніка характеризується наявністю поглибленого герменевтичного начала, що засвідчує їхнє органічне вписування в контекст художньо-естетичної еволюції як самого письменника, так і загалом української літературно-естетичної думки зламу віків, засвідчуючи типологічну суголосність з герменевтичним мисленням таких учених та митців, як І. Франко, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, М. Євшан, С. Єфремов та ін. Перспективи майбутніх досліджень убачаються в з'ясуванні сутності герменевтичного діалогу між внутрішньо-герменевтичним наповненням епістолярної спадщини та новелістики митця.

Список використаних джерел

1. Астрахан, Н. Буття літературного твору: Аналітичне та інтерпретаційне моделювання : монографія [Текст]/ Н. Астрахан. – К.: Академвидав, 2014. – 432 с. – (Серія «Монограф»).
2. Боров, Ю. Герменевтика. Герменевтическая интерпретация. Герменевтический круг [Текст]/ Ю. Боров // Эстетика. Теория литературы : Энциклопедический словарь терминов. – М.: Астрель-АСТ, 2003. – С. 94 – 95.
3. Врубель, Л. Герменевтика [Текст]/ Л. Врубель // Література. Теорія. Методологія / упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 56 – 113.
4. Гнідан, О.Д. Василь Стефанік. Життя і творчість [Текст]/ О.Д. Гнідан. – К.: Радянська школа, 1991. – 222 с.
5. Ковалів, Ю. Герменевтика. Герменевтичне коло [Текст] / Ю. Ковалів // Літературознавча енциклопедія. У 2 т. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1. – С. 220 – 221.
6. Лановик, З. Hermeneutica Sacra: монографія [Текст]/ З. Лановик. – Тернопіль : Ред.-вид. від. ТНПУ, 2006. – 587 с.
7. Лановик, М. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії : автореф. дис. ... д-ра філолог. Наук [Текст] / М. Лановик. – Київ : Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2006. – 39 с.
8. Мітосек, З. Література як діалог [Текст]/ З. Мітосек // Мітосек З. Теорії літературних досліджень. – Сімферополь : Таврія, 2005. – С. 279 – 306.
9. Мних Р. Герменевтика, герменевтика, герменевтика... [Текст]/ Р. Мних // Слово і час. – 2005. – № 4. – С. 50 – 58.
10. Наливайко, Д. Вступне слово упорядника [Текст] / Д. Наливайко // Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. – К.: Юніверс, 2001. – С. 5 – 6.

11. Піхманець, Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича [монографія]. – Серія «Бібліотека ЛітАкценту» [Текст] / Р. Піхманець. – К.: Темпора, 2012. – 580 с.
12. Стефаник, В. Повне зібрання творів : в 3 т. [Текст] / В. Стефаник. – Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1952. – Т. 3. – 359 с.
13. Хализев, В. Теория литературы [Текст] / В. Хализев. – М.: Высшая школа, 2000. – 398 с.

References

1. Astrakhan, N. (2014) Buttia literaturnoho tvor: Analychne ta interpretatsiine modelyuvannia: monohrafiia [Genesis of a literary work: Analytical and interpretative modeling: monograph] / N. Astrakhan. – Kyiv.: Akademvydav. – 432 s. – (Seriiia "Monohraf").
2. Borev, Yu. (2003) Hermenevtyka. Hermenevtycheskaya interpretatsiya. Hermenevtycheskiy kruh [Hermeneutics. Hermeneutical interpretation. Hermeneutic circle] / Yu. Borev // Jestetika. Teoriya literatury: Jentsiklopedicheskiy slovar' terminov [Literature Theory: Encyclopedic Dictionary of terms]. – Moskva.: Astrel'-AST. – S. 94 – 95.
3. Vrubel', L. (2006) Hermenevtyka [Hermeneutics] / L. Vrubel' // Literatura. Teoriia. Metodolohiia [Literature. Theory. Methodology] / upor. i nauk. red. D. Ulitskoi. – Kyiv.: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia». – S. 56 – 113.
4. Hnidan, O. D. (1991) Vasyl Stefanyk. Zhyttia i tvorchist' [Vasyl Stefanyk. Life and work] / O.D.Hnidan. – Kyiv: Radians'ka shkola. – 222 s.
5. Kovaliv, Yu. (2007) Hermenevtyka. Hermenevtychne kolo [Hermeneutics. Hermeneutic circle] / Yu. Kovaliv // Literaturoznavcha entsyklopediia [Literary encyclopedia]. U 2 t. – Kyiv.: VTs «Akademiia». – T. 1. – S. 220 – 221.
6. Lanovyk, Z. (2006) Hermeneutica Sacra: monohrafiia [Hermeneutica Sacra: monograph] / Z. Lanovyk. – Ternopil'.: Red.-vyd. vid. TNPU. – 587 s.
7. Lanovyk, M. (2006) Problemy khudozhn'oho perekladu yak predmet literaturoznavchoi refleksii: avtoref. dys. ... d-ra filoloh. nauk [Problems of translation as an object of literary reflection: abstract of dissertation of Philoloh. D-r] / M. Lanovyk. – Kyiv : In-t lit. im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. – 39 s.
8. Mitosek, Z. (2005) Literatura yak dialoh [Literature as a dialogue] / Z. Mitosek // Mitosek Z. Teorii literaturnykh doslidzhen [Theory of literary studies]. – Simferopol': Tavriia. – S. 279 – 306.
9. Mnykh, R. (2005) Hermenevtyka, hermenevtyka, hermenevtyka... [Hermeneutics, hermeneutics, hermeneutics...] / R. Mnykh // Slovo i chas. – № 4. – S. 50 – 58.
10. Nalyvaiko, D. (2001) Vstupne slovo uporiadnyka [Introduction by the compiler] / D. Nalyvaiko // Gadamer H. - G. Hermenevtyka i poetyka [Hermeneutics and poetics]. – Kyiv.: Yunivers. – S. 5 – 6.
11. Pihmanets', R. (2012) Iz pokuts`koi knyhy buttia. Zasady tvorchoho myslennia Vasyliia Stefanyka, Marka Cheremshyny I Lesia Martovycha [From the pokutska book of being. Principles of the creative thinking of Vasyl Stefanyk, Marko Cheremshyna and Les Martovych [monograph]]. – Seriiia "Biblioteka LitAktsentu" / R. Pihmanets'. – Kyiv: Tempora. – 580 s.
12. Stefanyk, V. (1952) Povne zibrannia tvoriv: v 3 t. [Complete works in 3 volumes] / V. Stefanyk. – Kyiv: Vydavnytstvo Akadimii Nauk Ukrain'skoi RSR. – T. 3. – 359 s.
13. Khalyzev, V. (2000) Teoriia literatury [Literature theory] / V. Khalyzev. – Moskva. : Vyshchaia shkola. – 398 s.

ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКОЕ НАПОЛНЕНИЕ ЭПИСТОЛЯРИЯ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Б. Н. Кирьянчук

Аннотация. В статье доказывается существование герменевтических концепций в эпистолярном наследии В. Стефаника. При этом констатируется их масштабное внутритекстовое укоренения, которое продуктивно определяет развертывание мыслительных процессов автора, их структурирование, а также отчетливо системный характер. Системная специфика обуславливается наличием таких главных подсистем, как антидогматизм, языково-герменевтический феномен, аспект герменевтики индивида, внутренний диалогизм, собственно истолковательное начало и др. Все они являются самоценными и одновременно введены в силовое поле диалогического взаимодействия между собой в пределах герменевтической систематики. Особенно существенным является момент герменевтики индивида, который в процессе развертывания мыслительной деятельности взаимодействует прежде всего с антидогматизмом. Герменевтика индивида является введенной в более широкую плоскость отношения, что достигается благодаря фиксации смыслового взаимодействия автора и реципиента, что может трансформироваться до уровня автор – персонаж. В сфере толкования пребывают те реалии, которые характеризуют специфику литературного творчества и проектируются в плоскость историко-литературного процесса. Языково-герменевтический феномен и способность им оперировать с учетом надлежащей дистанции по отношению к индивиду освещает понимание писателем герменевтических основ художественной самореализации индивида, которые объясняют, в частности, причины своеобразных творческих пауз в художественно-эстетической эволюции писателя.

Ключевые слова: антидогматизм, герменевтика, индивид, диалогизм, язык, толкование, письмо

HERMENEUTICAL FILLING OF VASYL STEFANYK'S EPISTOLARY B.M. Kyrianchuk

Abstract. The article proves the existence of hermeneutical concepts in Vasyl Stefanyk's epistolary. Thus, their massive internal and textual rooting is stated which productively defines the deployment of the thinking processes of the author, their structuring and has clearly systemic nature. System specifics is conditioned by the presence of such major subsystem components as antidogmatizm, the aspect of individual hermeneutics, linguistic and hermeneutical phenomenon, interpretative principle, etc. They are self-sufficient and at the same time dialogically interact with each other within the hermeneutic taxonomy. The most significant is the aspect of individual hermeneutics which with the deployment of the mental process interacts firstly with antidogmatizm. Individual hermeneutics is introduced in a broader plane of connection which is achieved through the fixation of joint semantic action between the author and the recipient, that can be transformed to the level of the author - character. Those realities that characterize the specificity of literary works and are projected into the plane of historical and literary process become entered into the scope of interpretation. Linguistic and hermeneutical phenomenon and the ability to operate it on the basis of proper distance to the person highlights author's understanding the hermeneutical basics of artistic self-realization of the individual, which explains the particular reasons of peculiar creative breaks in artistic and aesthetic evolution of the writer.

Keywords: antidogmatizm, hermeneutics, individual, linguistic, dialogism, language, interpretation, letter